

EVROPSKÝ SOUD PRO LIDSKÁ PRÁVA

PÁTÁ SEKCE

VĚC B. Ů. proti ČESKÉ REPUBLICE

(stížnost č. 9264/15)

ROZSUDEK

Článek 3 (procesní i hmotněprávní část) • Neúčinné vyšetřování tvrzení žadatele o azyl, že byl při zajištění na letišti podroben špatnému zacházení ze strany policie • Soud nemohl dospět nade vši rozumnou pochybnost k závěru, že k získání kontroly nad stěžovatelem bylo použito nepřiměřené síly, částečně jako důsledek nedostatků ve vyšetřování

ŠTRASBURK

6. října 2022

Tento rozsudek nabude právní moci za podmínek stanovených v čl. 44 odst. 2 Úmluvy. Může být předmětem formálních úprav.

Rozsudek je v autentickém anglickém znění publikován na internetových stránkách Evropského soudu pro lidská práva v databázi HUDOC (www.echr.coe.int). Pořízený úřední překlad do českého jazyka není autentickým zněním rozsudku.

Ve věci B. Ů. proti České republice,

Evropský soud pro lidská práva (pátá sekce), zasedající v senátu ve složení

Síofra O'Leary, *předsedkyně*,

Mārtiņš Mits,

Stéphanie Mourou-Vikström,

Lado Chanturia,

Arnfinn Bårdsen,

Mattias Guyomar,

Kateřina Šimáčková, *soudci*,

a Victor Soloveytchik, *tajemník sekce*,

S ohledem na:

stížnost (č. 9264/15) proti České republice podanou k Soudu podle článku 34 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod („Úmluva“) tureckým občanem panem B. Ů. („stěžovatel“) dne 17. února 2015;

rozhodnutí oznámit české vládě („vláda“) námitky vznesené na základě článku 3 Úmluvy;

rozhodnutí nezveřejňovat jméno stěžovatele (čl. 47 odst. 4 jednacího řádu Soudu);

rozhodnutí s ohledem na závěry Soudu ve věci *I. proti Švédsku* (č. 61204/09, rozsudek ze dne 5. září 2013) neoznamovat podanou stížnost turecké vládě;

stanoviska účastníků řízení;

po poradě konané dne 6. září 2022,

vynesl tento rozsudek, který byl přijat uvedeného dne:

ÚVOD

1. Projednávaná stížnost se týká špatného zacházení, jemuž byl stěžovatel údajně vystaven při svém zajištění příslušníky Policie České republiky a během pobytu v zařízení pro zajištění cizinců, a dále neúčinnosti následného vyšetřování vedeného vnitrostátními orgány. Stěžovatel se dovolával článků 3 a 13 Úmluvy.

SKUTKOVÝ STAV

2. Stěžovatel se narodil v roce 1975 a v době podání stížnosti až do svého vydání do Turecké republiky v roce 2016 žil v České republice. V současné době žije v Turecku. Zastupovala jej E. Drhlíková, advokátka.

3. Vládu zastupoval její zmocněnec V. A. Schorm z Ministerstva spravedlnosti.

4. Skutkové okolnosti případu lze shrnout následovně.

I. INCIDENTY ZE DNE 16. ŘÍJNA 2013 A VÝVOJ UDÁLOSTÍ V NÁSLEDUJÍCÍCH DNECH

5. Dne 16. října 2013 byl stěžovatel vyhoštěn ze Švýcarska do České republiky. Po svém příletu na letiště v Praze v 11:30 hod. byl zajištěn Ředitelstvím služby cizinecké policie pro účely řízení o správním vyhoštění a držen v prostorách pražského letiště.

6. Dne 16. října 2013 v 11:35 hod. byla u stěžovatele provedena osobní prohlídka (stěžovatel tvrdil, že byl donucen vysvléct se do naha, což vláda popřela) a prohlídka jeho zavazadel. Při ní byla u stěžovatele nalezena řada léků, které mu byly dočasně zabaveny.

7. Při prvním podání vysvětlení za přítomnosti tlumočníka ve 13:30 hod. stěžovatel uvedl, že je po psychické i fyzické stránce v pořádku a neužívá žádné léky. Během dalšího jednání ve 14:30 hod. bylo stěžovateli oznámeno zahájení správního řízení o jeho vyhoštění. Při této příležitosti stěžovatel znovu potvrdil, že se cítí po fyzické i psychické stránce zdrav, uvedl však, že pravidelně užívá léky na uklidnění a proti bolesti. Stěžovatel tvrdil, že po tomto pohovoru byl v prostorách poblíž toalet znovu podroben osobní prohlídce, při níž se musel vysvléct se do naha, což však vláda popřela.

8. Cizinecká policie následně vydala rozhodnutí o vyhoštění stěžovatele se zákazem vstupu na území členských států Evropské unie na dobu pěti let a rozhodla o jeho zajištění v Zařízení pro zajištění cizinců Bělá – Jezová („ZZC Bělá – Jezová“). Kvůli agresivnímu chování stěžovatele navrhla cizinecká policie jeho umístění do části s přísným režimem.

9. V 19:30 hod. policisté stěžovateli oznámili, že bude převezen do ZZC Bělá – Jezová.

10. V popisu dalších událostí se účastníci řízení rozcházejí.

A. Verze událostí předložená stěžovatelem

11. Stěžovatel uvedl, že měl strach z další prohlídky s vysvlečením a snažil se to vysvětlit policistovi; ten mu ale nařídil, aby byl zticha, udeřil jej pěstí do čelisti a poté obuškem do břicha. Když vykřikl bolestí, přišli dva jiní policisté a začali jej kopat a bít obušky. Podařilo se mu utéci na toalety, kde se zamkl, což vedlo k tomu, že proti němu policisté použili slzotvorný sprej. Protože stěžovatel nemohl dýchat a otevřít oči, upadl na zrcadlo a rozbil je. Policisté jej poté za současného bití vytáhli z toalet. Stěžovatel poté ztratil vědomí. Probral se zakrvácený a těsně spoutaný ve chvíli, kdy se jej policisté snažili před zraky kolemjdoucích cestujících posadit do invalidního vozíku a naložit do vozidla záchranné služby. Když proti tomu protestoval a snažil se upoutat pozornost okolí, byl znovu zbit obušky. Policisté proti němu znovu použili slzotvorný sprej a spoutali jej na ruku. Poté byl převezen do nemocnice v Motole k lékařskému vyšetření (viz § 18 níže).

12. Stěžovatelovu verzi událostí potvrzovalo čestné prohlášení právničky Organizace pro pomoc uprchlíkům B. S., která dne 17. ledna 2014 údajně zaslechla, jak policista popisuje incident se stěžovatelem na letišti sociální pracovníci a zdravotní sestře. Podle čestného prohlášení policista stěžovatele udeřil, když nesouhlasil s další prohlídkou svých zavazadel, a způsobil mu při tom zlomeninu nosu. Zdálo se, že se tím chlubí.

B. Verze událostí předložená vládou

13. Vláda ve svém popisu událostí vycházela z úředních záznamů sepsaných zakročujícími policisty v období mezi 16. říjnem 2013 a 5. listopadem 2013.

1. Incident č. 1

14. Vláda uvedla, že byl stěžovatel v 19:30 hod. informován o svém převozu do ZZC Bělá – Jezová, reagoval agresivně a začal verbálně napadat přítomné policisty J. S., M. S. a P. Š., a proto mu byly ruce připoutány k opasku. Když mu byla pouta na jeho žádost sejmuta, aby si mohl dojít na toaletu, rozeběhl se proti zrcadlu, ramenem (resp. podle M. S. hlavou) je rozbil a pokusil se zranit jeho střepy. Po marné výzvě, aby svého jednání zanechal, J. S. přistoupil k použití donucovacích prostředků, a sice chvatů, kopů a slzotvorného spreje, aby stěžovateli zabránil v sebepoškození, a znovu mu spoutal ruce. Během tohoto incidentu stěžovatel neutrpěl žádná zranění.

2. Incident č. 2

15. Přibližně v 19:45 se k zakročujícím policistům J. S., M. S. a P. Š. připojili P. M. a P. K. Stěžovateli se v tomto okamžiku podařilo vyprostit z pout a začal policisty verbálně a fyzicky napadat. V 19:55 hod. proto policisté použili donucovací prostředky, jako například kopy a chvaty, a stěžovatele se jim podařilo znovu spoutat. Podle zakročujících policistů se stěžovatel zranil, když s nimi zápasil a bil při tom hlavou o podlahu.

3. Incident č. 3

16. Pouta byla stěžovateli znovu sejmuta ve 20:15 hod. při příjezdu lékaře, který mu poskytl základní ošetření viditelných zranění a krvácení a rozhodl o jeho převozu na letištní ošetřovnu. Během převozu v invalidním vozíku se stěžovatel pokusil z něj vystoupit, znovu policisty napadl a pokusil se kousnout P. M. do lýtky. V reakci na to policisté potřežení použili donucovací prostředky, přičemž stěžovateli mimo jiné zblízka stříkli do očí slzotvorný sprej. Stěžovatel byl znovu spoután a utrpěl další zranění, když opakovaně udeřil hlavou o podlahu. Podle P. M. mohl být stěžovatel pod vlivem omamných nebo psychotropních látek.

C. Lékařská zpráva ze dne 16. října 2013

17. Podle zprávy rychlé záchranné služby, která večer 16. října 2013 stěžovatele převážela do Fakultní nemocnice Motol, se stěžovatel choval značně agresivně.

18. Ve 20:45 hod. byl stěžovatel převezen do výše uvedené nemocnice, kde mu byla ošetřena zranění způsobená při incidentech s policií. Rentgenové vyšetření provedené ve 21:32 hod. odhalilo zlomeninu nosních kůstek a krvácení; CT vyšetření mozku a břicha bylo negativní. Lékař také uvedl, že stěžovatel byl s nasazenými pouty i bez nich značně agresivní a odmítal spolupracovat. Podle lékařské zprávy vydané jiným lékařem ve 22:26 hod. stěžovatel utrpěl tříštivou zlomeninu nosních kůstek, 2 cm dlouhou tržnou ránu v obličejové části hlavy a zhmožděninu v oblasti hrudníku; k tomu se choval vysoce agresivně a nespokojoval. Ve 23:14 hod. bylo stěžovateli ošetřeno zranění nosu, jeho stav byl stabilizován a byl schopen převozu do ZZC a zajištění.

D. Události ze dnů 17.–25. října 2013

19. Dne 17. října 2013 ve 2:20 hod. byl stěžovatel převezen do ZZC Bělá – Jezová. Příslušné oddělení cizinecké policie ve 3:00 hod. rozhodlo podle § 135 odst. 1 a 4 zákona o pobytu cizinců na území České republiky (zákon č. 326/1999 Sb.) o jeho umístění do části zařízení s přísným režimem. S poukazem na předchozí incidenty na letišti a na skutečnost, že stěžovatel ohrožoval sebe i policisty střepy skla, byla cizinecká policie přesvědčena, že toto umístění je odůvodněno agresivním chováním stěžovatele vyžadujícím zvýšený dohled. Rozhodnutí obsahovalo poučení o tom, že je lze napadnout správním žalobou podanou podle § 65 soudního řádu správního (zákon č. 150/2002 Sb.). Podle stěžovatele mu toto rozhodnutí nikdy nebylo doručeno a nebylo založeno do jeho spisu vedeného cizineckou policií. Vláda předložila kopii rozhodnutí podepsaného odpovědným policistou a tlumočnickem potvrzujícím, že řízení bylo tlumočeno do turečtiny. Na rozhodnutí je poznamenáno, že je stěžovatel odmítl podepsat bez uvedení důvodu.

20. Po příjezdu stěžovatel podstoupil zdravotní prohlídku. Lékařka odkázala na lékařské zprávy z nemocnice v Motole (viz § 18 výše).

21. V části s přísným režimem byl stěžovatel umístěn v cele sám, odděleně od osob v mírném režimu. V 30minutových intervalech byl monitorován policisty.

22. Dne 17. října 2013 mezi 18:30 a 18:57 hod. se stěžovatel pokusil spáchat sebevraždu oběšením na ručníku uvázaném k horní části lůžka. Před příjezdem záchranné služby v 19:20 hod. se policistům podařilo jej resuscitovat a uvést jej do stabilizované polohy; poté k němu byly přivolány zdravotní sestry ZZC a následně byl stěžovatel převezen do Oblastní nemocnice Mladá Boleslav. Tam jej vyšetřil chirurg a otorinolaryngolog. Jelikož stěžovatel prohlásil, že se o sebevraždu pokusí znovu, vyšetřující lékař rozhodl o jeho odeslání do psychiatrické léčebny k pozorování a vyšetření za přítomnosti tlumočnicka.

23. Přibližně ve 22:30 hod. byl stěžovatel převezen do Psychiatrické léčebny v Kosmonosech, kde podstoupil vyšetření, přičemž mu byly diagnostikovány poruchy osobnosti a podána sedativa. Jelikož se stěžovatel choval vysoce agresivně a nespokojoval, nemohl být přijat do léčebny na pozorování, neboť by mohl ohrozit ostatní pacienty. Ošetřující psychiatricka ve zprávě uvedla, že nelze vyloučit, že stěžovatel svůj úmyslný pokus zopakuje, mimo jiné s ohledem na jeho stresový stav způsobený nikotinovou deprivací, a doporučila, aby byl v ZZC Bělá – Jezová dále pod dohledem.

24. Stěžovatel byl následně převezen zpět do ZZC Bělá – Jezová a umístěn do části s přísným režimem až do dne 25. října 2013, kdy byl přemístěn do části s mírným režimem, přestože psychologka, která jej dne 23. října 2013 vyšetřila, přemístění stěžovatele s ohledem na jeho agresivní chování

nedoporučila. Vzhledem k závěrům lékařky byl stěžovatel umístěn na celu odděleně od ostatních. Byly mu podávány léky, které v některých případech odmítl.

II. NÁSLEDNÁ VYŠETŘOVÁNÍ

A. Vyšetřování incidentů na letišti v rámci Ředitelství služby cizinecké policie

25. Dne 17. října 2013 shledali nadřízení zakročujících policistů Ředitelství služby cizinecké policie použití donucovacích prostředků ohlášené těmito policisty zákonným a přiměřeným. Mimo jiné byly také prověřeny záznamy z kamer umístěných ve vnějších prostorách letiště, avšak ukázalo se, že použití donucovacích prostředků na nich není zachyceno, neboť kamery zaznamenaly pouze eskortování zraněného za doprovodu záchranné služby.

26. Dne 22. října 2013 Generální inspekce bezpečnostních sborů („GIBS“) vzhledem k tvrzením obsaženým ve výpovědi stěžovatele ze dne 21. října 2013 (viz § 31 níže) vyzvala Skupinu vnitřní kontroly Ředitelství služby cizinecké policie k prověření, zda byly při zákroku na letišti splněny zákonné podmínky pro použití donucovacích prostředků a zda postupem zakročujících policistů nedošlo ke spáchání kázeňského deliktu nebo trestného činu, zejména pokud šlo o údajné odepření lékařské pomoci.

27. Dne 12. listopadu 2013 vydal vedoucí vnitřní kontroly stanovisko, podle kterého na základě dostupných materiálů použili příslušní policisté donucovací prostředky v souladu se zákonem o policii a nedopustili se žádné taktické chyby.

28. Dne 19. listopadu 2013 vydal k věci zprávu jiný nadřízený policejní komisař, rovněž na základě shora uvedené výzvy GIBS (viz § 26 výše). Ve zprávě vycházel z hlášení zakročujících policistů, vysvětlení podaného stěžovatelem dne 21. října 2013, ve kterém se zmiňoval o incidentech na letišti a tvrdil, že mu byly v ZZC zcela odepřeny léky, a zprávy lékařky ZZC, podle níž stěžovatel v ZZC léky nadále užíval. Zpráva došla k závěru, že ze strany zakročujících příslušníků cizinecké policie letiště Praha ani policistů ZZC Bělá – Jezová nedošlo k žádnému protiprávnímu jednání. Použití donucovacích prostředků bylo podle zprávy příslušnými policisty dostatečně zdokumentováno a ohlášeno nadřízeným, kteří je posoudili jako zákonné a přiměřené, a byl o něm vyrozuměn státní zástupce. Použití donucovacích prostředků bylo proto v souladu se zákonem a zákrok policistů byl shledán bezchybným.

B. Vyšetřování pokusu o sebevraždu

29. V návaznosti na stěžovatelův pokus o sebevraždu dne 17. října 2013 se ve 20:50 hod. dostavilo do ZZC několik policistů oddělení služby kriminální policie krajského ředitelství policie k výslechu pracovníků ZZC, kteří toho dne prováděli monitoring stěžovatele a našli jej v jeho cele oběšeného. Policisté provedli také ohledání místa činu a pořídili fotodokumentaci stěžovatelovy cely. Oficiální zpráva o události byla vydána dne 18. října 2013.

30. Dne 18. října 2013 zahájili dva příslušníci GIBS šetření pokusu stěžovatele o sebevraždu. Provedli výslech policisty vnitřní kontroly cizinecké policie a několika pracovníků ZZC a shromáždili úřední záznamy o monitoringu stěžovatele dne 17. října 2013 a lékařské zprávy. Dospěli k prvotnímu závěru, že se policisté nedopustili trestného činu, a vyzvali vnitřní kontrolu cizinecké policie k prověření, zda nedošlo ze strany policistů ke spáchání kázeňského deliktu.

31. Dne 21. října 2013 vyslechl stěžovatele komisař služby kriminální policie krajského ředitelství policie. Kromě zmínky o konfliktu s policisty na letišti stěžovatel uvedl, že se deset let léčil na psychiatrii a v minulosti se již několikrát o sebevraždu pokusil. Dne 17. října 2013 se rozhodl oběsit, protože se cítil osamělý a chtěl požádat o azyl. Dodal, že pokud by musel nadále zůstat v cele sám, udělá to znovu.

32. Příslušník GIBS, který byl přítomen výslechu stěžovatele předchozího dne, dospěl ve zprávě ze dne 22. října 2013 k závěru, že policisté ZZC se ve vztahu k pokusu stěžovatele o sebevraždu nedopustili trestného činu a věc má být odložena bez dalších opatření. Tento závěr schválil jeho nadřízený. Zpráva také konstatovala, že stěžovatel zmínil incident na letišti a že podle dostupných informací je sice použití donucovacích prostředků šetřeno vnitřní kontrolou služby cizinecké policie,

nicméně je zapotřebí prošetřit také údajné odepření lékařské pomoci stěžovateli po incidentu (viz § 26 výše).

33. Usnesením ze dne 25. října 2013 komisařka služby kriminální policie krajského ředitelství policie odložila vyšetřování ve věci pokusu stěžovatele o sebevraždu zahájené na základě oznámení ZZC. Dospěla k závěru, že stěžovatel se pokusil o sebevraždu bez nátlaku či pomoci jiné osoby.

C. Trestní řízení zahájené z podnětu stěžovatele

34. Dne 27. listopadu 2013 podal stěžovatel trestní oznámení ke GIBS. Stěžoval si v něm na špatné zacházení během zajištění na letišti, zejména na bití, kopání a použití slzotvorného spreje ze strany zakročujících policistů, při kterém mu byla způsobena zlomenina nosu a žebra a četné zhmožděny. Požadoval vyšetření celého incidentu na letišti a jako důkazy navrhoval vlastní výslech, výslech zakročujících policistů a tlumočnicka, záznam z bezpečnostní kamery na letišti a lékařské zprávy. „Pro kontext“ stěžovatel dále uvedl, že na doporučení cizinecké policie letiště byl v ZZC i přes svůj špatný zdravotní a psychický stav umístěn do části s přísným režimem, kde se pokusil spáchat sebevraždu.

35. Dne 10. ledna 2014 byl stěžovatel vyrozuměn, že GIBS věc odložila, neboť nezjistila skutečnosti nasvědčující tomu, že se policisté dopustili trestného činu nebo nezákonného jednání. Spis byl proto uzavřen bez dalších opatření.

36. Dne 21. ledna 2014 stěžovatel požádal státní zastupitelství podle § 157a odst. 1 trestního řádu o přezkoumání postupu GIBS. Tvrdil, že GIBS nepodnikla žádné kroky ke zjištění skutkového stavu, dokonce jej ani nevyslechla, a že závěr, podle něhož policisté nespáchali trestný čin, nebyl nijak odůvodněn.

37. Téhož dne požádala zmocněnkyně stěžovatele GIBS o nahlédnutí do spisu; žádost současně zaslala státnímu zastupitelství, kterému byl spis postoupen.

38. Státní zástupce Městského státního zastupitelství v Praze stěžovateli dopisem ze dne 20. února 2014 odepřel nahlédnutí do spisu s odůvodněním, že jelikož ve věci nebylo zahájeno trestní stíhání, stěžovateli nesvědčí práva podle § 65 odst. 1 trestního řádu (přestože se považoval za poškozeného), a že spis státního zastupitelství je interním materiálem, do kterého nejsou třetí osoby oprávněny nahlížet. Stěžovatel byl dále vyrozuměn, že v návaznosti na jeho žádost o přezkum byla GIBS požádána o doplnění spisu do 5. dubna 2014. Z dopisu státního zástupce adresovaného GIBS vyplývá, že GIBS byla vyzvána k doplnění spisu o vysvětlení stěžovatele zmiňované ve zprávě ze dne 19. listopadu 2013 (viz § 28 výše), úřední záznamy zakročujících policistů o použití donucovacích prostředků a veškeré dostupné kamerové záznamy pořízené v prostorách letiště, v nichž se stěžovatel dne 16. října 2013 pohyboval.

39. Dne 9. dubna 2014 GIBS konstatovala, že záznamy z kamer uchovává bezpečnostní služba letiště po dobu dvou týdnů. Nebylo proto možné ověřit obsah kamerových záznamů ze dne 16. října 2013 a nebylo by to možné ani dne 29. listopadu 2013, kdy bylo trestní oznámení stěžovatele přijato.

40. Dne 14. dubna 2014 GIBS rozhodla o uložení spisového materiálu ohledně incidentů ze dne 16. října 2013, neboť se nepodařilo zjistit skutečnosti nasvědčující tomu, že byl konkrétní osobou spáchán trestný čin. Konstatovala, že události již vyšetřila vnitřní kontrola ředitelství služby cizinecké policie a podle jejího spisu bylo použití donucovacích prostředků v souladu se zákonem. Podle interního dokumentu předloženého Soudu vládou měl být stěžovatel o odložení věci vyrozuměn.

41. Dne 24. dubna 2014 státní zástupce Městského státního zastupitelství v Praze stěžovatele vyrozuměl, že k přezkumu postupu GIBS není oprávněn, neboť na základě trestního oznámení stěžovatele nedošlo k zahájení trestního stíhání. Státní zástupce dále na podkladě skutečností tvrzených stěžovatelem a zjištěných GIBS (zejména skutečnosti, že se nepřiměřené použití síly ze strany policistů objektivně neprokázalo) neshledal důvody k opatřením pro účely § 157 odst. 2 trestního řádu. Tato skutečnost však stěžovateli nebránila domáhat se náhrady škody občanskoprávní žalobou.

III. DALŠÍ PROCESNÍ KROKY PODNIKNUTÉ STĚŽOVATELEM

A. Ústavní stížnost

42. Dne 11. března 2014 podal stěžovatel ústavní stížnost, v níž na základě článků 3 (v jeho procesní i hmotněprávní části), 5, 8 a 14 Úmluvy namítal údajné špatné zacházení ze strany příslušníků cizinecké policie letiště Praha a napadl rozhodnutí cizinecké policie o jeho umístění do části s přísným režimem v ZZC Bělá – Jezová i způsob vyřízení svého trestního oznámení ze strany GIBS. V této souvislosti namítal, že není zřejmé, na základě jakých kroků GIBS dospěla ke svým závěrům (viz § 34 výše), že nebyl v žádné fázi kontaktován ani vyslechnut a nebyl vyrozuměn, zda GIBS vyslechla nějaké svědky, například tlumočníka přítomného na letišti. Podle jeho názoru mohlo být takové vyšetřování jen stěží považováno za účinné. Státní zástupce, kterého požádal o přezkum (viz § 41 výše), jeho žádosti nevyhověl, a dokonce mu bylo odepřeno nahlédnutí do spisu (viz § 38 výše).

43. Ústavní soud usnesením sp. zn. IV. ÚS 936/14 ze dne 4. srpna 2014 (doručeným dne 20. srpna 2014) ústavní stížnost stěžovatele odmítl jako zjevně neopodstatněnou. Konstatoval, že podle výsledků vyšetřování měl stěžovatel po svém zajištění sebepoškozující tendence a úderem do zrcadla si zlomil nosní kůstky. Další zranění si způsobil při pacifikaci příslušníky policie a následujícího dne se pokusil o sebevraždu. Důvodem jeho dočasně izolace od ostatních osob byla jeho agresivita, nutnost trvalé kontroly a doporučení z psychiatrické léčebny. Ústavní soud dále konstatoval, že GIBS na základě vlastního šetření nepovažovala stěžovatelovu verzi událostí za věrohodnou a státní zástupce Městského státního zastupitelství v Praze neshledal v postupu GIBS pochybení. Samotný nesouhlas stěžovatele se závěry příslušných orgánů nedosvědčoval, že postupem orgánů veřejné moci došlo k zásahu do jeho základních práv.

B. Řízení o náhradě škody

44. Dne 15. dubna 2014 stěžovatel uplatnil u Ministerstva vnitra na základě zákona o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci (zákon č. 82/1998 Sb.) nárok na zadostiučinění za nemajetkovou újmu způsobenou nesprávným úředním postupem orgánů veřejné moci, konkrétně špatným zacházením na letišti, v jehož důsledku utrpěl několik zranění, a umístěním do části ZZC s přísným režimem v době před pokusem o sebevraždu a po něm.

45. Dne 6. října 2014 ministerstvo vydalo k uplatněnému nároku zamítavé stanovisko, které odůvodnilo tím, že postup příslušníků policie v případě stěžovatele byl prošetřen kontrolními orgány policie, ředitelstvím cizinecké policie i GIBS, přičemž nebyla shledána žádná pochybení.

46. Dne 8. srpna 2014 podal stěžovatel žalobu o náhradu škody k soudu. Podle stěžovatele se v březnu, srpnu a říjnu 2017 po několika letech nečinnosti konala ústní jednání u Obvodního soudu pro Prahu 7.

47. Obvodní soud rozsudkem ze dne 19. října 2017 žalobu stěžovatele zamítl. Na základě úředních záznamů sepsaných zakročujícími příslušníky policie a jejich výpovědi před soudem, výsledků interního šetření policie a prověřování trestního oznámení a vyjádření ZZC dospěl k závěru, že jednání příslušníků policie nepředstavovalo nesprávný úřední postup, za který by odpovídal stát. Dne 10. listopadu 2017 podal stěžovatel odvolání k Městskému soudu v Praze. O výsledku odvolacího řízení nebyl Soud informován.

RELEVANTNÍ PRÁVNÍ RÁMEC A PRAXE

I. SOUDNÍ ŘÁD SPRÁVNÍ (ZÁKON Č. 150/2002 SB.) VE ZNĚNÍ ÚČINNÉM V ROZHODNÉ DOBĚ

48. Podle ustanovení § 65 a násl. se mohl ten, kdo byl zkrácen na svých právech, domáhat žalobou zrušení správního rozhodnutí.

49. Podle § 82 bylo možno domáhat se žalobou u soudu ochrany proti nezákonnému zásahu správního orgánu nebo určení, že zásah byl nezákonný.

II. ZÁKON O POBYTU CIZINCŮ NA ÚZEMÍ ČESKÉ REPUBLIKY (ZÁKON Č. 326/1999 SB.) VE ZNĚNÍ ÚČINNÉM V ROZHODNÉ DOBĚ

50. Podle § 132 odst. 2 byla část zařízení pro zajištění s přísným režimem oddělena od části s mírným režimem a tvořila ji ubytovací místnost a prostor určený pro vycházky.

51. Podle § 135 odst. 1 byl cizinec umístěn do části s přísným režimem, pokud a) byl agresivní nebo vyžadoval zvýšený dohled z jiného závažného důvodu, b) opakovaně závažným způsobem porušil vnitřní řád zařízení, nebo c) opakovaně závažným způsobem porušil povinnost nebo zákaz podle tohoto zákona. Podle § 135 odst. 4 byl-li zajištěný cizinec umístěn v části s přísným režimem po dobu delší než 48 hodin, policie byla povinna vydat o jeho umístění rozhodnutí.

III. ZÁKON O GENERÁLNÍ INSPEKCI BEZPEČNOSTNÍCH SBORŮ (ZÁKON Č. 341/2011 SB.; ÚČINNÝ OD 23. LISTOPADU 2011)

52. Podle ustanovení § 1 je GIBS ozbrojeným bezpečnostním sborem, v jehož čele stojí ředitel. Ředitele jmenuje a odvolává na návrh vlády a po projednání ve výboru Poslanecké sněmovny příslušném ve věcech bezpečnosti předseda vlády, jemuž je ředitel z výkonu své funkce odpovědný. GIBS je organizační složkou státu a účetní jednotkou, jejíž příjmy a výdaje tvoří samostatnou kapitolu státního rozpočtu.

53. Ustanovení § 2 stanoví, že úkolem GIBS je vyhledávat, odhalovat a prověřovat skutečnosti nasvědčující tomu, že byl spáchán trestný čin, jehož pachatelem je příslušník policie, a tento trestný čin vyšetřovat.

IV. ZÁKON O POLICII ČESKÉ REPUBLIKY (ZÁKON Č. 273/2008 SB.) VE ZNĚNÍ ÚČINNÉM V ROZHODNÉ DOBĚ

54. Podle § 53 odst. 1 a 3 byl policista oprávněn použít donucovací prostředek k ochraně bezpečnosti své osoby, jiné osoby nebo majetku anebo k ochraně veřejného pořádku a zvolit donucovací prostředek, který umožní dosažení účelu sledovaného zákrokem a je nezbytný k překonání odporu nebo útoku osoby, proti níž zakročuje. Podle § 53 odst. 5 byl policista při použití donucovacího prostředku povinen dbát na to, aby nezpůsobil osobě újmu zřejmě nepřiměřenou povaze a nebezpečnosti jejího protiprávního jednání.

55. Podle § 54 byl policista rovněž oprávněn použít pouta a prostředek k zamezení prostorové orientace také ke spoutání osoby zbavené svobody, byla-li důvodná obava, že může být ohrožena bezpečnost osob, majetku nebo ochrana veřejného pořádku anebo že se osoba pokusí o útěk. Prostředek k zamezení prostorové orientace byl policista oprávněn použít pouze, nebylo-li možno účelu úkonu dosáhnout jinak.

56. Podle § 57 byl policista povinen neprodleně poskytnout osobě zraněné v důsledku použití donucovacího prostředku první pomoc a lékařské ošetření. Použití donucovacího prostředku byl policista povinen bezodkladně ohlásit svému nadřízenému a sepsat o něm úřední záznam s uvedením důvodu, průběhu a výsledku jeho použití.

57. Ustanovení § 58 stanovilo, že některé prostředky, včetně úderů, kopů a slzotvorného prostředku, nesmějí být použity proti osobě se zjevnou chorobou, vyjma případů, kdy útok takové osoby bezprostředně ohrožuje život nebo zdraví policisty anebo jiné osoby nebo hrozí větší škoda na majetku a nebezpečí nelze odvrátit jinak.

V. ZÁKON O STÁTNÍM ZASTUPITELSTVÍ (ZÁKON Č. 283/1993 SB.) VE ZNĚNÍ ÚČINNÉM V ROZHODNÉ DOBĚ

58. Podle ustanovení § 12d bylo nejbližší vyšší státní zastupitelství oprávněno vykonávat dohled nad postupem nejbližší nižších státních zastupitelství ve svém obvodu a dávat jim k jejich postupu písemné pokyny.

VI. ZÁKON O TRESTNÍM ŘÍZENÍ SOUDNÍM (TRESTNÍ ŘÁD, ZÁKON Č. 141/1961 SB.) VE ZNĚNÍ ÚČINNÉM V ROZHODNÉ DOBĚ

59. Podle § 2 odst. 3 byli státní zástupci povinni stíhat všechny trestné činy, o nichž se dozvěděli.

60. Ustanovení § 65 odst. 1 mimo jiné stanovilo, že obviněný, poškozený a zúčastněná osoba, jejich obhájci a zmocněnci mají právo nahlížet do spisů, s výjimkou protokolu o hlasování a osobních údajů anonymního svědka, činit si z nich výpisky a poznámky a pořizovat si na své náklady kopie spisů a jejich částí.

Podle § 65 odst. 2 mohl v přípravném řízení státní zástupce nebo policejní orgán právo nahlédnout do spisů a spolu s tím ostatní práva uvedená v odstavci 1 ze závažných důvodů odeprít.

61. Podle § 157 odst. 2 mohl státní zástupce uložit policejnímu orgánu provedení takových úkonů, jichž bylo třeba k objasnění věci nebo ke zjištění pachatele. K prověření skutečností nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin, byl státní zástupce dále oprávněn mimo jiné vyžadovat od policejního orgánu spisy, včetně spisů, v nichž nebylo zahájeno trestní řízení, dokumenty, materiály a zprávy o postupu při prověřování oznámení.

62. Ustanovení § 157a odst. 1 stanovilo, že ten, proti němuž se trestní řízení vede, a poškozený mají právo kdykoliv v průběhu přípravného řízení žádat státního zástupce, aby byly odstraněny průtahy v řízení nebo závady v postupu policejního orgánu.

63. Podle § 159a odst. 1 nešlo-li ve věci o podezření z trestného činu, státní zástupce nebo policejní orgán věc odložili usnesením, jestliže nebylo na místě vyřídit věc jinak.

VII. JUDIKATURA ÚSTAVNÍHO SOUDU

64. Ústavní soud od roku 2015 judikuje (viz např. nálezy sp. zn. I. ÚS 1565/14 ze dne 2. března 2015 a sp. zn. I. ÚS 860/15 ze dne 10. listopadu 2015), že namítá-li stěžovatel porušení procesní části článku 3 Úmluvy, je povinen požádat o přezkoumání nejen dozorujícího státního zástupce podle § 157a trestního řádu, ale také dohledového státního zástupce podle § 12d zákona o státním zastupitelství. Pokud byla věc skončena ve fázi před zahájením trestního stíhání, orgánům činným v trestním řízení nic nebrání šetření znovu otevřít na pokyn dohledového státního zástupce.

DOKUMENTY EVROPSKÉHO VÝBORU PRO ZABRÁNĚNÍ MUČENÍ A NELIDSKÉMU ČI PONIŽUJÍCÍMU ZACHÁZENÍ NEBO TRESTÁNÍ

65. Evropský výbor pro zabránění mučení a nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání („CPT“) ve svých standardech (CPT/Inf (2002) 1 - Rev. 2015, § 80) vyjádřil velmi vážné výhrady k používání paralyzujících nebo dráždících plynů za účelem získání kontroly nad osobami, které kladou odpor, aby je bylo možno přemístit z jejich cel do letadel. Použití těchto plynů ve velmi stísněných prostorách, jaké představují cely, znamená evidentní riziko pro zdraví zadržované osoby i personálu. Personál by měl být školen v používání jiných technik k zvládnutí zadržované osoby, která klade odpor (např. manuálních technik nebo používání štítů).

66. Ve svých zprávách o návštěvách provedených v řadě členských států Rady Evropy vydal CPT následující doporučení:

- K používání omezovacích prostředků na Slovensku CPT zdůraznil, že je-li nebo začne-li být osoba ve vazbě silně rozrušená, měla by policie neprodleně kontaktovat lékaře a postupovat v souladu s jeho doporučeními (CPT/Inf (97) 2, § 45);

- Ve zprávě o pravidelné návštěvě Rakouska CPT konstatoval, že v prostředí vazby by měla policie přivolat lékaře vždy, je-li zapotřebí použít omezovací prostředky vůči zadržené osobě, která je rozrušená nebo agresivní, a měla by postupovat v souladu s jeho doporučeními. Jsou-li vůči takové zadržené osobě použity fyzické omezovací prostředky, měly by být odstraněny, co nejdříve je to možné; omezovací prostředky by se nikdy neměly používat nebo jejich použití prodlužovat jako forma trestu (CPT/Inf (2005) 13, § 16);

- Ve zprávě o návštěvě Dánska CPT podtrhl, že každý případ použití síly a zvláštních prostředků (jako jsou slzotvorný sprej, pouta a štíty) by se měl zaznamenat ve zvláštním rejstříku zřízeném pro tyto účely. Záznam by měl obsahovat čas zahájení a ukončení použití zvláštního prostředku, okolnosti případu, důvody použití síly nebo zvláštních prostředků, druh použitých prostředků a popis případných zranění způsobených vězňům nebo personálu. Bez takového záznamu bude nemožné přesně analyzovat celkovou situaci ve věznici a vyvodit odpovídající závěry o použití síly nebo zvláštních prostředků (CPT/Inf (2019)35, § 100);

- K používání slzotvorného spreje ve věznicích v Bosně a Hercegovině CPT uvedl (CPT/Inf (2009) 25):

„Pepřový sprej je potenciálně nebezpečná látka a nesmí se používat v uzavřených prostorách. I k jeho použití v otevřených prostorách má CPT vážné výhrady; musí-li být ve výjimečných případech použit, měla by být zavedena jasně definovaná ochranná opatření. Například osoby vystavené působení pepřového spreje by měly mít okamžitý přístup k lékaři a měla by jim být nabídnuta opatření k potlačení jeho účinků. Pepřový sprej by se nikdy neměl používat proti vězni, který je už pod kontrolou.“

- K obdobným závěrům ohledně používání slzotvorného spreje dospěl CPT výslovně i ve vztahu k České republice (CPT/Inf (2009) 8, § 46; obdobně v CPT/Inf (2015) 18, § 38):

„Použití pepřového spreje proti samotnému vězni zamčenému ve své cele nelze nijak ospravedlnit. Pepřový sprej je potenciálně nebezpečná látka a nesmí se používat v uzavřených prostorách. Kromě toho, pokud je jeho použití ve výjimečných případech nutné v otevřených prostorách, měla by být zavedena jasně definovaná ochranná opatření. Například osoby vystavené působení pepřového spreje by měly mít okamžitý přístup k lékaři a měla by jim být nabídnuta zmírňující opatření. Pepřový sprej by se nikdy neměl používat proti vězni, který je už pod kontrolou. Dále by neměl tvořit standardní součást výbavy personálu věznice.“

- V nedávné době CPT uvedl k používání slzotvorných sprejů ve věznicích na Slovensku následující (CPT/Inf (2019)20, § 94):

„Výbor vítá skutečnost, že ve věznici v Banské Bystrici bylo zakázáno používání slzotvorných sprejů. Byly nahrazeny tzv. pepřovými pistolemi, které jsou považovány za bezpečnější, neboť rozstříkují slzotvornou látku cíleněji než slzotvorné spreje, a jsou tedy potenciálně méně škodlivé, zejména v uzavřených prostorách...“

CPT musí zdůraznit, že použití těchto prostředků může být ospravedlněno jen výjimečnými okolnostmi a jejich použití musí být doprovázeno vhodnými ochrannými opatřeními. Osobám, které byly vystaveny účinkům pepřového spreje, by zejména měly být neprodleně poskytnuty prostředky ke zmírnění jeho účinků a umožněno urychlené vyšetření lékařem. Pepřová pistole by dále nikdy neměla být použita proti vězni, který už je pod kontrolou.“

- K používání pepřového spreje vůči cizím státním příslušníkům zbaveným svobody CPT ve zprávě o návštěvě Malty uvedl (CPT/Inf (2021)1, § 19):

„... pepřový sprej je potenciálně nebezpečná látka, nesmí se používat v uzavřených prostorách a nikdy by neměl být použit proti osobě, která už je pod kontrolou. CPT zdůrazňuje, že pracovníci zařízení pro zajištění imigrantů by neměli být standardně vybaveni obuškami, pouty ani pepřovým sprejem.“

MEZINÁRODNÍ PŘEDPISY O LÁTKÁCH URČENÝCH K POTLAČOVÁNÍ NEPOKOJŮ A DALŠÍ INFORMACE

67. Podle Úmluvy o zákazu vývoje, výroby, hromadění zásob a použití chemických zbraní a jejich zničení ze dne 13. ledna 1993 („CWC“) se slzný plyn nebo tzv. pepřový sprej nepovažují za chemické zbraně (příloha CWC obsahuje seznam názvů zakázaných chemických látek). Použití těchto prostředků je povoleno pro účely udržování veřejného pořádku včetně vnitrostátního potlačování nepokojů (čl. II odst. 9 písm. d)).

CWC vstoupila pro Českou republiku v platnost dne 29. dubna 1997.

68. Ve věci *Oya Ataman proti Turecku*, č. 74552/01, rozsudek ze dne 5. prosince 2006, § 18, Soud konstatoval, že je uznáváno, že použití „pepřového spreje“ může vyvolat například dýchací obtíže, nevolnost, zvracení, podráždění dýchacích cest, podráždění slzných kanálků a očí, křeče, bolesti hrudníku, vyrážku nebo alergie. V silných dávkách může způsobit nekrózu tkáně dýchací nebo trávicí soustavy, edém plic nebo vnitřní krvácení (krvácení z nadledvinek).

PŘÁVNÍ POSOUZENÍ

I. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 3, POKUD JDE O PODMÍNKY ZAJIŠTĚNÍ V ZZC BĚLÁ – JEZOVÁ

69. Soud na úvod poznamenává, že stěžovatel na poli článku 3 Úmluvy namítal jednak špatné zacházení na letišti, jednak podmínky svého zajištění v ZZC Bělá – Jezová, kde byl bez ohledu na své psychické obtíže a sebedestruktivní chování umístěn do části s přísným režimem a byla mu odepřena řádná lékařská péče. Dále obecně namítal neúčinnost provedeného vyšetřování.

70. Vláda podotkla, že stěžovatel nebíjí proti tomu, že by byl v ZZC ponižován nebo podroben úmyslnému špatnému zacházení, ale proti svému umístění do části s přísným režimem a podmínkám tohoto režimu. V tomto směru však nevyčerpal dostupné vnitrostátní prostředky nápravy. Vláda byla toho názoru, že stěžovatel měl, v souladu s rozsudky Soudu ve věcech *Ananyev a ostatní proti Rusku* (č. 42525/07 a 60800/08, rozsudek ze dne 10. ledna 2012, § 98) a *Gorbulya proti Rusku* (č. 31535/09, rozsudek ze dne 6. března 2014, § 54), k dispozici jak preventivní, tak kompenzační prostředky nápravy, které se vzájemně doplňovaly a mohly být považovány za účinné. V této souvislosti je nepodstatné, zda stěžovatel tuto otázku zmínil v trestním oznámení, které navíc podal až po svém propuštění z části s přísným režimem.

71. Vláda zejména argumentovala, že podmínky pobytu stěžovatele v cele s dohledem a odděleně od ostatních souvisely s přísným režimem jeho zajištění, který byl stanoven rozhodnutím ze dne 17. října 2013 vydaným na základě zákona o pobytu cizinců (zákon č. 326/1999 Sb.). Stěžovatel měl možnost toto rozhodnutí napadnout správní žalobou podle § 65 soudního řádu správního (viz § 19 a 48 výše). Přímou proti aktuálním podmínkám pobytu v cele s ohledem na svůj zdravotní stav pak mohl stěžovatel brojit žalobou podle § 82 soudního řádu správního (viz § 49 výše) a navrhnout nařízení předběžného opatření. Stěžovatel však žádný z těchto preventivních prostředků nápravy směřujících k ukončení namítané situace nevyužil. Vláda připustila, že stěžovatel podal ústavní stížnost, kterou Ústavní soud odmítl jako zjevně neopodstatněnou, aniž by se námitkami stěžovatele podrobně zabýval; poznamenala však, že ústavní stížnost se z hlediska prevence nejeví jako adekvátní prostředek nápravy.

72. Vláda dále uvedla, že stěžovatel měl k dispozici kompenzační prostředek nápravy, a sice žalobu podle zákona o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci (zákon č. 82/1998 Sb.), která mu mohla *ex post facto* přinést určitou finanční satisfakci (vláda odkázala na vnitrostátní praxi shrnutou ve věci *Svoboda a ostatní proti České republice*, č. 43442/11, rozhodnutí ze dne 4. února 2014, § 35). Nutno zmínit, že stěžovatel tento prostředek nápravy využil, přičemž řízení o něm dosud běží (viz § 44–47 výše).

73. Ve snaze vyvrátit námitku vlády, že nevyčerpal prostředky nápravy, poukazoval stěžovatel na skutečnost, že ve svém trestním oznámení obsahujícím popis předmětných událostí (viz § 34 výše) výslovně zmínil i své umístění na samotku a pokus o sebevraždu. Tuto stížnostní námitku tedy vznesl alespoň co do podstaty a nelze mu klást k tíži, že ji státní orgány nevyšetřily. Jelikož zvolil nejvhodnější dostupný prostředek nápravy, nebyl povinen využít paralelní prostředky mající v zásadě tentýž účel (stěžovatel citoval věc *Jasinskis proti Lotyšsku*, č. 45744/08, rozsudek ze dne 21. prosince 2010, § 53–54).

74. Stěžovatel dále tvrdil, že i kdyby nenastolil otázku svého umístění na samotku v trestním oznámení, policie a GIBS se o ní dozvěděly nejpozději z jeho vysvětlení podaného dne 21. října 2013 a měly zahájit vyšetřování tohoto aspektu špatného zacházení z moci úřední.

75. Soud souhlasí s vládou v tom, že námitka stěžovatele směřovala proti podmínkám jeho zajištění v ZZC Bělá – Jezová, které vyplývaly z jeho umístění do části s přísným režimem. Tento režim umožňoval státním orgánům oddělit stěžovatele kvůli jeho dřívějšímu agresivnímu chování od ostatních zajištěných a podrobit jej zvýšenému dohledu.

76. Soud v této souvislosti konstatuje, že příslušné rozhodnutí doručené cizineckou policií dne 17. října 2013 (viz § 19 výše) obsahovalo poučení o možnosti podat správní žalobu podle § 65 soudního řádu správního, jíž se může kdokoli domáhat zrušení správního rozhodnutí, kterým byl zkrácen na svých právech (viz § 48 výše). Vláda dodala, že stěžovatel měl taktéž možnost domáhat se ochrany proti jinému zásahu vyplývajícimu z aktuálních podmínek žalobou podanou podle § 82 téhož řádu (viz § 49 výše).

77. Stěžovatel netvrdil, že by tyto prostředky byly neúčinné; prohlásil pouze, že podmínku vyčerpání vnitrostátních prostředků nápravy naplnil podáním trestního oznámení. Soud nicméně poznamenává, že uvedené oznámení se týkalo špatného zacházení, jemuž měl být stěžovatel vystaven ze strany policie na letišti (viz § 34 výše) a vůči němuž je tento prostředek považován za adekvátní (viz např. *Bureš proti České republice*, č. 37679/08, rozsudek ze dne 18. října 2012, § 82).

78. Za okolností projednávané věci je Soud toho názoru, že stěžovatel měl využít k přezkumu svých námitkách proti režimu zajištění a údajnému odepření řádného lékařského ošetření prostředky nápravy skýtané soudním řádem správním, jak zmiňuje vláda (viz *mutatis mutandis Buishvili proti České republice*, č. 30241/11, rozsudek ze dne 25. října 2012, § 56).

79. Stěžovatel tyto prostředky, způsobilé poskytnout mu ve vztahu k výše uvedeným námitkám předloženým Soudu nápravu, nevyužil, a nesplnil tedy podmínku vyčerpání vnitrostátních právních prostředků nápravy. Stěžovatel dále neinformoval Soud o výsledku řízení o náhradě škody, které zahájil podle zákona o odpovědnosti za škodu způsobenou výkonem veřejné moci a ve kterém se mohl domáhat náhrady případné škody způsobené nesprávným úředním postupem policie (viz § 44–47 výše).

80. Tato část stížnosti proto musí být odmítnuta podle čl. 35 odst. 1 a 4 Úmluvy pro nevyčerpání vnitrostátních prostředků nápravy.

II. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ PROCESNÍ ČÁSTI ČLÁNKU 3 ÚMLUVY

81. Stěžovatel na poli procesní části článku 3 Úmluvy namítal, že vyšetřování špatného zacházení, jemuž byl údajně vystaven na letišti, bylo neúčinné, a to zejména z toho důvodu, že v jeho průběhu nebyly provedeny relevantní a objektivní důkazy a stěžovatel se ho nemohl v dostatečné míře účastnit.

Článek 3 zní:

„Nikdo nesmí být mučen nebo podrobován nelidskému či ponižujícímu zacházení anebo trestu.“

A. K přijatelnosti

82. Vláda nerozporovala přijatelnost námitkách stěžovatele týkajících se vyšetřování incidentů na letišti. Poznamenala, že podle judikatury českého Ústavního soudu (viz § 64 výše) je v současné době od stěžovatelů vyžadováno, aby požádali o přezkoumání jak dozorujícího státního zástupce podle § 157a trestního řádu, tak státního zástupce vykonávajícího dohled podle § 12d zákona o státním zastupitelství, a připustila, že ačkoli stěžovatel využil jen první z obou prostředků (viz § 36 výše),

Ústavní soud, který o projednávané věci rozhodoval ještě před ustálením výše uvedené judikatury, ústavní stížnost stěžovatele věcně posoudil.

Vláda však vyjádřila přesvědčení, že stěžovatel nepředložil vnitrostátním orgánům hájitelné tvrzení o špatném zacházení, a nemohl se tak dovolávat procesních požadavků článku 3.

83. Soud sdílí názor vlády, že by bylo nadměrně formalistické požadovat po stěžovateli, aby využil prostředek nápravy podle § 12d zákona o státním zastupitelství, jehož vyčerpání od něj Ústavní soud v té době nevyžadoval (viz *mutatis mutandis Maslák a Michálková proti České republice*, č. 52028/13, rozsudek ze dne 14. ledna 2016, § 96; *Zličić proti Srbsku*, č. 73313/17 a 20143/19, rozsudek ze dne 26. ledna 2021, § 74–78).

84. Soud je však toho názoru, že tvrzení stěžovatele o špatném zacházení, jemuž byl vystaven na letišti, podpořená lékařskými zprávami dokládajícími jeho zranění, byla dostatečně věrohodná na to, aby založila povinnost státních orgánů vyšetřit tato tvrzení v souladu s požadavky článku 3 Úmluvy. Tato námitka, jejíž rozsah byl vymezen výše, proto není zjevně neopodstatněná a musí být prohlášena za přijatelnou.

B. K odůvodněnosti

1. Stěžovatel

85. Stěžovatel ve formuláři své stížnosti uvedl, že vyšetřování nebylo provedeno dostatečně důkladně, zejména nebylo zahájeno ihned poté, kdy byly státní orgány o záležitosti informovány, nedošlo k výsledku stěžovatele ani zajištění relevantních důkazů. Vyšetřování dále neumožnilo dostatečnou kontrolu ze strany veřejnosti, neboť stěžovatel se ho nemohl zúčastnit způsobem, který by mu umožnil ochránit svá legitimní práva, nebylo mu umožněno nahlédnout do spisu a ani nebyl řádně vyrozuměn o jeho výsledku.

86. Stěžovatel ve svém stanovisku zdůraznil, že GIBS věděla o jeho stížnostech na špatné zacházení na letišti již ode dne 21. října 2013, kdy za přítomnosti příslušníka GIBS podal vysvětlení. Je sice pravda, že následujícího dne GIBS vyrozuměla vnitřní kontrolu policie (viz § 26 výše), tu však není možno považovat za nezávislý a nestranný orgán a GIBS sama zahájila vlastní vyšetřování až na základě trestního oznámení stěžovatele. Pokud by je zahájila z vlastního podnětu, mohla by záznamy z kamer na letišti použít.

2. Vláda

87. Vláda podotkla, že stěžovatel proti údajnému špatnému zacházení na letišti nijak nebrojil až do 27. listopadu 2013, kdy již byly záznamy z bezpečnostní kamery na letišti smazány (viz § 39 výše). Nesrovnalosti ve tvrzeních stěžovatele, která jsou navíc v rozporu s výpověďmi jiných zúčastněných osob, a opožděnost jeho trestního oznámení podle názoru vlády zpochybňují věrohodnost jeho tvrzení.

88. Vláda dále poukázala na skutečnost, že incidenty na letišti (i pokus stěžovatele o sebevraždu) byly vyšetřeny příslušnými policejními orgány a GIBS, která je podle judikatury Soudu nezávislým orgánem (vláda odkázala na věc *Ramsahai a ostatní proti Nizozemsku*, č. 52391/99, rozsudek velkého senátu ze dne 15. května 2007; *Kummer proti České republice*, č. 32133/11, rozsudek ze dne 25. července 2013) a nad jejímž vyšetřováním vykonával dohled státní zástupce. Ten se se závěry GIBS ztotožnil, své rozhodnutí odůvodnil a řádně je oznámil stěžovateli (viz § 41 výše). Vyšetřování bylo dostatečně důkladné na to, aby potvrdilo nebo vyvrátilo tvrzení stěžovatele o špatném zacházení. Příklad byl nakonec posouzen i Ústavním soudem.

3. Hodnocení Soudu

a) Obecné zásady

89. Soud odkazuje na obecné zásady vztahující se k procesní povinnosti podle článku 3 Úmluvy v případech stížností na špatné zacházení ze strany policie, zformulované zejména ve věcech *El-Masri proti Bývalé jugoslávské republice Makedonii* (č. 39630/09, rozsudek velkého senátu ze dne 13. prosince 2012, § 182–185) a *Bouyid proti Belgii* (č. 23380/09, rozsudek velkého senátu ze dne

28. září 2015, § 115–123). Z těchto zásad vyplývá, že pokud fyzická osoba předloží věrohodné tvrzení, že byla vystavena zacházení odporujícímu článku 3, mimo jiné ze strany policie nebo jiných podobných orgánů, článek 3 implicitně vyžaduje provedení určité formy účinného úředního vyšetřování. Toto vyšetřování musí být způsobilé vést ke zjištění skutkových okolností případu a identifikaci, případně i potrestání, odpovědných osob. Článek 3 Úmluvy dále vyžaduje, aby pokud existují dostatečně jasné náznaky, že ke špatnému zacházení mohlo dojít, úřední vyšetřování bylo provedeno i bez výslovné stížnosti (viz např. *Členové kongregace Svědků Jehovových v Gldani a ostatní proti Gruzii*, č. 71156/01, rozsudek ze dne 3. května 2007, § 97; *Gjini proti Srbsku*, č. 1128/16, rozsudek ze dne 15. ledna 2019, § 93).

90. Má-li být vyšetřování účinné, instituce a osoby odpovědné za jeho provedení musejí být nezávislé na těch, proti nimž je vyšetřování vedeno. To znamená, že s nimi nesmějí být nejen jakkoli hierarchicky nebo institucionálně propojeny, ale musejí být i v praxi nezávislé (viz např. *Scavuzzo-Hager a ostatní proti Švýcarsku*, č. 41773/98, rozsudek ze dne 7. února 2006, § 81–82; *Ergi proti Turecku*, č. 23818/94, rozsudek ze dne 28. července 1998, § 83–84). Vyšetřování by mělo mít také dostatečně široký záběr na to, aby umožnilo vyšetřujícím orgánům vzít v úvahu nejen postup vykonavatelů veřejné moci, kteří sílu přímo použili, ale i všechny související okolnosti.

91. Vyšetřování musí dále být důkladné. To znamená, že státní orgány se musejí vždy vynakládat úsilí vedoucí k objasnění skutkových okolností případu a neměly by se spoléhat na unáhlené či neodůvodněné závěry vedoucí k ukončení vyšetřování či jich užít jakožto základ svých rozhodnutí. Státní orgány musejí podniknout přiměřené kroky, jež jsou jim dostupné, k zajištění důkazů vztahujících se k předmětným událostem, včetně výpovědí očitých svědků, důkazů soudního lékařství atd. Jakýkoli nedostatek vyšetřování, který znemožňuje zjistit příčinu zranění nebo totožnost odpovědných osob, ohrožuje naplnění standardu účinnosti. Požadavek na bezodkladnost a přiměřenou rychlost je v této souvislosti implicitní.

92. Co se týče otázky účasti oběti řízení, Soud by zejména zdůraznil, že procesní povinnost vyplývající z Úmluvy vyžaduje, aby oběť měla k vyšetřování přístup v rozsahu nezbytném pro ochranu svých legitimních zájmů (viz např. *X. a ostatní proti Bulharsku*, č. 22457/16, rozsudek velkého senátu ze dne 2. února 2021, § 189). Oběť by měla mít možnost účinně se vyšetřování tou či onou formou efektivně zúčastnit, zejména mít přístup k jeho podkladům, aby nezůstala zcela bez informací o jeho postupu.

93. Po provedení vyšetřování by dále mělo být k dispozici odůvodněné rozhodnutí, kterým může být dotčená veřejnost ujistěna, že byla dodržena zásada zákonnosti (viz *V. D. proti Chorvatsku* (č. 2), č. 19421/15, rozsudek ze dne 15. listopadu 2018, § 66 a 77, s dalšími odkazy). Musí existovat dostatečný prvek veřejné kontroly nad vyšetřováním nebo jeho výsledky, aby byla v praxi zaručena odpovědnost, zachována důvěra veřejnosti v dodržování zásady zákonnosti státními orgány a předešlo se zdání jejich spoluúčasti na nezákonném jednání nebo jeho tolerování (viz mimo jiné *Oleksiy Mykhaylovych Zakharkin proti Ukrajině*, č. 1727/04, rozsudek ze dne 24. června 2010, § 67).

b) Uplatnění těchto zásad na projednávanou věc

94. Pokud jde o nyní projednávanou věc, Soud zaprvé konstatuje, že přezkoumání donucovacích opatření použitých proti stěžovateli na letišti bylo provedeno nadřízenými policisty ředitelství služby cizinecké policie z jejich vlastního podnětu v den následující po incidentu. Použití donucovacích opatření proti stěžovateli ohlášené zakročujícími policisty bylo shledáno zákonným a přiměřeným (viz § 25 výše). Vedoucí vnitřní kontroly ředitelství služby cizinecké policie ani nadřízená policejní komisařka, kteří vycházeli převážně z úředních záznamů zúčastněných policistů, později nezjistili žádné protiprávní jednání ze strany příslušníků policie (viz § 27 a 28 výše).

95. Z uvedeného tedy plyne, že tato počáteční šetření, ačkoli byla provedena neprodleně, byla vedena hierarchicky nadřízenými osobami zakročujících policistů a vnitřní kontrolou téhož ředitelství policie, jehož se incident týkal (srov. např. *Rehbock proti Slovinsku*, č. 29462/95, rozsudek ze dne 28. listopadu 2000, § 74; *Eremiášová a Pechová proti České republice*, č. 23944/04, rozsudek ze dne 16. února 2012, § 155; *Mafalani proti Chorvatsku*, č. 32325/13, rozsudek ze dne 9. července 2015, § 99). Z tohoto důvodu, a jelikož vláda ani netvrdila, že tyto policejní orgány je nutno považovat za nezávislé ve smyslu článku 3 Úmluvy (viz § 88 výše), Soud souhlasí s tvrzením stěžovatele (viz § 86

výše), že toto vyšetřování nesplňovalo požadavky na hierarchickou, institucionální a praktickou nezávislost osob provádějících vyšetřování na osobách do událostí zapojených.

96. Soud v této souvislosti poznamenává, že od nabytí účinnosti zákona o Generální inspekci bezpečnostních sborů (zákon č. 341/2011 Sb.) dne 23. listopadu 2011 orgánem odpovědným za vyhledávání, odhalování a prověřování skutečností nasvědčujících tomu, že byl příslušníkem policie spáchán trestný čin, a jeho vyšetření, je GIBS (viz § 52–53 výše). Podle názoru Soudu lze nyní GIBS považovat za orgán splňující požadavky nezávislosti, neboť je na policii jak hierarchicky, tak institucionálně nezávislý (viz § 52 výše), na rozdíl od dřívějších orgánů pověřených vyšetřováním postupu příslušníků policie, u nichž Soud požadavek nezávislosti nepovažoval za naplněný (viz *Eremiášová a Pechová*, cit. výše, § 154, kde Soud kritizoval skutečnost, že Inspekce ministra vnitra je, obdobně jako policie, podřízena ministru vnitra a jím přímo řízena; *Kummer*, cit. výše, § 85–86, kde Soud konstatoval, že Inspekce policie byla stále útvaru Ministerstva vnitra, přestože byl její ředitel jmenován vládou a byl jí odpovědný, a že členové Inspekce policie byli nadále příslušníky policie, kteří byli povoláni k plnění úkolů na Ministerstvu vnitra).

97. V nyní projednávané věci je však třeba zmínit, že GIBS nejprve pouze vyzvala Skupinu vnitřní kontroly Ředitelství služby cizinecké policie k opětovnému prověření zákroku na letišti, aniž by považovala za nezbytné provést vlastní šetření (viz § 26 výše). Sama se do vyšetřování zapojila až 27. listopadu 2013, tj. pět týdnů po incidentu na letišti, když stěžovatel podal přímo k tomuto orgánu formální trestní oznámení. Co je však důležitější, ačkoli byla GIBS povinna zajistit provedení účinného a nezávislého vyšetření a přijetí příslušných opatření ke zjištění příčiny stěžovatelových zranění a odpovědnosti podezřelých policistů, ze spisu vyplývá, že GIBS sama žádná opatření k vyšetření neprovedla. Nevyslechla například stěžovatele, zakročující příslušníky policie, lékaře, který stěžovatele vyšetřil na letišti (viz § 16 výše), ani pisatelku čestného prohlášení předloženého stěžovatelem (viz § 12 výše). Namísto toho v návaznosti na pokyn státního zástupce (viz § 38 výše) zřejmě omezila své šetření jen na opětovné zhodnocení vysvětlení podaného stěžovatelem dne 21. října 2013, které se týkalo převážně jeho pokusu o sebevraždu, a úředních záznamů zakročujících policistů o použití donucovacích prostředků. Zdá se také, že ve svém konečném závěru, že nebyl spáchán trestný čin (viz § 39 výše), se GIBS do značné míry opírala i o závěry učiněné Skupinou vnitřní kontroly Ředitelství služby cizinecké policie, která, jak bylo řečeno výše, postrádala potřebnou hierarchickou a institucionální nezávislost. Ve světle informací, které má Soud k dispozici (viz též § 94 výše), se zdá, že GIBS nezahajuje skutečné vyšetřování, pokud z výsledků šetření vnitřní kontroly policie nevyplyne, že mohl být policistou spáchán trestný čin. Podle názoru Soudu však takováto praxe obecně nemůže splňovat procesní požadavky článku 3 Úmluvy.

98. Pravdou je, jak uvedla vláda (viz § 87 výše), že v době, kdy stěžovatel podal trestní oznámení ke GIBS, byly záznamy z bezpečnostní kamery na letišti již smazány. Stejně tak je ovšem pravdou, jak namítá stěžovatel, že GIBS mohla zahájit vyšetřování již dříve z vlastního podnětu (viz § 86 *in fine* výše), což by GIBS umožnilo záznamy prověřit. V každém případě by však tento důkaz zřejmě neměl velkou váhu, neboť hlavní část incidentu na letišti nebyla na záznamech zachycena (viz § 25 výše).

99. Vzhledem k výše uvedeným skutečnostem nelze dospět k závěru, že by GIBS provedla jakoukoli formu skutečného a nezávislého vyšetřování okolností stěžovatelem namítaného špatného zacházení ze strany policie na letišti (viz *Mafalani*, cit. výše, § 100–103; *a contrario V. D. proti Chorvatsku* (č. 2), cit. výše, § 69–70). Navzdory skutečnosti, že šetření GIBS probíhalo pod dohledem státního zástupce Městského státního zastupitelství v Praze iniciovaným žádostí stěžovatele o přezkum (viz § 36 a 38 výše), jeho čistě dohledová úloha nepostačovala k nápravě výše uvedených nedostatků (srov. *Kummer*, cit. výše, § 87).

100. Ačkoli by toto zjištění bylo samo o sobě dostatečné pro závěr, že došlo k porušení procesní části článku 3, Soud považuje za důležité zhodnotit v projednávané věci i otázku účasti stěžovatele na vyšetřování a veřejné kontroly obecně.

101. Soud konstatuje, že příslušné orgány se nepokusily stěžovatele vyslechnout konkrétně k incidentu na letišti (na rozdíl od jeho pokusu o sebevraždu, k němuž vyslechnut byl – viz § 31 výše), stěžovatel nebyl vyzván o závěrech vyšetřovacích úkonů provedených v jeho nepřítomnosti ani poučen o svých právech jakožto oběť a na jeho důkazní návrhy předložené v trestním oznámení (viz § 34 výše) zjevně nebylo reagováno. Stěžovateli bylo nadto odepřeno nahlédnutí do vyšetřovacího spisu

a toto odepření bylo odůvodněno pouze odkazem na § 65 trestního řádu (viz § 60 výše). Uvedené ustanovení skutečně neumožňuje oběti přístup ke spisu před sdělením obvinění a zahájením trestního stíhání, čímž je podle názoru Soudu omezena možnost oběti efektivně se účastnit vyšetřování (srov. *Oleksiy Mykhaylovych Zakharkin*, cit. výše, § 73).

102. Soud je toho názoru, že toto omezení práva stěžovatele na přístup ke spisu, které bylo umožněno absencí příslušných záruk ve vnitrostátní právní úpravě, bylo nepřiměřené a nesplňovalo požadavek na účinný přístup k řízení pro účely článku 3 Úmluvy.

103. Soud také konstatuje, že GIBS stěžovatele řádně neinformovala o postupu a výsledku vyšetřování, mimo jiné aby předešla zdání spoluúčasti na nezákonném jednání nebo jeho tolerování (viz judikaturu citovanou v § 93 výše). Soud je v této souvislosti přesvědčen, že strohá informace podaná stěžovateli dne 10. ledna 2014 (viz § 35 výše) nemůže být považována za řádně odůvodněné rozhodnutí GIBS o ukončení šetření věci (viz *a contrario V. D. proti Chorvatsku* (č. 2), cit. výše, § 79). Soudu dále není známo, zda a jak byl stěžovatel vyrozuměn o rozhodnutí GIBS ze dne 14. dubna 2014 o odložení věci (viz § 39 *in fine* výše).

104. Za těchto okolností Soud shledává, že stěžovatel neměl k vyšetřování přístup v rozsahu nezbytném pro ochranu svých legitimních zájmů (viz např. *Slimani proti Francii*, č. 57671/00, rozsudek ze dne 27. července 2004 (výňatky), § 44; *Oleksiy Mykhaylovych Zakharkin*, cit. výše, § 71–74; *Enukidze a Girgvliani proti Gruzii*, č. 25091/07, rozsudek ze dne 26. dubna 2011, § 250).

105. Výše uvedené úvahy postačují Soudu k závěru, že vyšetřování stěžovatelových tvrzení o špatném zacházení ze strany policie nesplňovalo Úmluvou stanovené požadavky na nezávislost a účinnost a nezaručovalo stěžovateli efektivní účast.

106. K porušení procesní části článku 3 Úmluvy proto došlo.

III. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ HMOTNĚPRÁVNÍ ČÁSTI ČLÁNKU 3 ÚMLUVY

107. Stěžovatel namítal, že zákroky provedené vůči němu příslušníky letištní policie naplňovaly definici špatného zacházení zakázaného článkem 3 Úmluvy.

A. K přijatelnosti

108. Vláda přijatelnost hmotněprávní části námitky stěžovatele týkající se tvrzeného špatného zacházení na letišti nerozporovala.

109. Soud konstatuje, že tato stížnostní námitka není zjevně neopodstatněná a ani z jiných důvodů podle článku 35 Úmluvy není nepřijatelná. Musí tedy být prohlášena za přijatelnou.

B. K odůvodněnosti

1. Tvrzení účastníků řízení

a) Stěžovatel

110. Podle stěžovatele vláda připustila, že veškerá jeho zranění, tj. zlomenina nosních kůstek, tržná ranka na hlavě a zhmožděniny na hrudníku, byla způsobena během jeho zajištění policií na letišti a dosáhla míry závažnosti požadované článkem 3. Stěžovatel ovšem tvrdil, že vládou popsany způsob vzniku těchto zranění popírají logické nesrovnalosti, chybějící vysvětlení a absence objektivních důkazů, jako například fotografií nebo záznamů z kamer (jelikož záznamy zachycující alespoň jeho eskortování do vozidla záchranné služby byly vymazány). Vláda nejen že vycházela pouze z úředních záznamů zakročujících příslušníků policie, které nebylo možno považovat za nestranné, ale dokonce se ani nepokusila vysvětlit, jakým způsobem stěžovatel utrpěl zlomeninu nosních kůstek. Pokud by také bylo pravdivé tvrzení vlády, že stěžovatel ohrožoval sebe a ostatní střepy rozbitého zrcadla, jistě by si těmito střepy pořezal ruce; policie ani lékařské zprávy se však o takových zraněních nezmiňovaly. A konečně, u jednotlivých policistů se rozcházely i popisy toho, jakým způsobem měl stěžovatel rozbit

zrcadlo na toaletách (zda spoutanýma rukama, hlavou nebo ramenem), a nebyl vyslechnut lékař, který stěžovatele na letišti ošetřil (viz § 16 výše).

111. Stěžovatel dále tvrdil, že jeho chování v každém případě nezbytně nevyžadovalo fyzickou sílu ani donucovací prostředky, které proti němu byly během všech tří incidentů použity, včetně dvojího použití slzotvorného spreje a opakovaného nasazení pout. Zdůraznil, že policisté byli od samého počátku v početní převaze a měli jej pod kontrolou. Přestože byl stěžovatel po použití slzotvorného spreje dezorientován, po incidentu č. 1 byli na pomoc namísto lékaře přivoláni další policisté (viz § 15 výše) a během incidentu č. 2 proti němu byla použita značná fyzická síla, kterou mu bylo způsobeno krvácející zranění. K incidentu č. 3 pak došlo při převozu stěžovatele na invalidním vozíku.

112. Pokud jde konkrétně o slzotvorný sprej, stěžovatel tvrdil, že mu byl nastříkán přímo do obličeje, v uzavřeném prostoru a za situace, kdy byl plně pod kontrolou policie; bezprostředně po jeho použití navíc nebyl převezen k lékařskému ošetření (stěžovatel v tomto ohledu citoval věc *Abdullah Yaša a ostatní proti Turecku*, č. 44827/08, rozsudek ze dne 16. července 2013, § 49–50).

113. Stěžovatel zdůraznil nutnost respektovat základní lidskou důstojnost osob s mentálním postižením zajištěných státními orgány (citoval věc *Dybeku proti Albánii*, č. 411/06, rozsudek ze dne 18. prosince 2007) a prohlásil za nesporné, že trpěl depresemi a sebedestruktivními sklony, což mělo státní orgány přimět k tomu, aby s ním zacházely jako se zranitelnou osobou a vyvarovaly se použití donucovacích prostředků (odkázal na věc *Bureš*, cit. výše). České orgány měly podle jeho názoru dostatek informací, na jejichž základě mohly dojít k závěru, že stěžovatel pravděpodobně trpí psychickou poruchou, zejména s ohledem na množství léků u něj nalezených a na jeho prohlášení při druhém podání vysvětlení, že užívá uklidňující léky a léky proti bolesti (viz § 7 výše). Kromě toho bylo možné zjistit, že se během svého předchozího pobytu v České republice v letech 2008–2011 podrobil léčení na psychiatrii.

b) Vláda

114. Vláda byla přesvědčena, že stěžovatel v projednávané věci nenaplnil důkazní standard „nade vší rozumnou pochybnost“, neboť jeho věrohodnost a dobrou víru zpochybňovaly významné nesrovnalosti v jeho výpovědích. Stěžovatelova verze událostí byla v zásadních ohledech v přímém rozporu s uceleným popisem skutkového stavu předloženým vládou a podepřeným všemi potřebnými dokumenty. Vláda zejména podotkla, že stěžovatel se opakovaně nezmínil o svých dřívějších psychických problémech, ať už policistům při podání vysvětlení, lékařskému personálu v nemocnici v Motole nebo v ZZC. Stěžovatel dále na jedné straně popřel jakoukoli agresivitu nebo sebepoškozování v průběhu incidentů na letišti, na druhé straně však činil státní orgány odpovědnými za to, že jej navzdory jeho špatnému psychickému stavu a sebevražedným sklonům nevhodně umístily do části zařízení s přísným režimem.

115. Dle názoru vlády bylo vysoce nepravděpodobné, že by policisté použili síly tak, jak tvrdil stěžovatel, nebo že by jej brutálně zbili. V tomto ohledu se jevily úřední záznamy policistů jako mnohem pravděpodobnější a spolu s lékařskými zprávami dokládaly, že jednání policistů bylo vedeno pouze úmyslem zabránit stěžovateli v jeho sebedestruktivním chování a agresivitě vůči ostatním osobám. Vláda dále uvedla, že v situacích, kdy dojde k incidentu v prostorách nepřístupných veřejnosti, zpravidla nebudou k dispozici jiné důkazy, například výpovědi jiných svědků než přítomných policistů nebo záznamy z kamer, jak tomu bylo i v projednávané věci. Pro stát by bylo nepřiměřeným břemenem, pokud by v podobných situacích měla být tvrzení policistů automaticky považována za nedůvěryhodná a Soudu by k závěru o porušení postačovala pouze tvrzení oběti.

116. Vláda nepopřela, že stěžovatel utrpěl zranění při svém pobytu na letišti v době, kdy byl v rukou policie, tvrdila však, že podle předložených dokumentů byl postup policistů při incidentech na letišti přiměřený vysoké míře stěžovatelovy agresivity a fyzického násilí, která vyžadovala adekvátní opatření. Míra fyzické síly použité proti stěžovateli sledovala zásadu přiměřenosti a jeho zdravotní následky nelze s ohledem na konkrétní okolnosti případu považovat za excesivní nebo nepřiměřené (vláda citovala *mutatis mutandis* věc *Perrillat-Bottonet proti Švýcarsku*, č. 66773/13, rozsudek ze dne 20. listopadu 2014). Podle lékařských zpráv utrpěl stěžovatel menší zranění na hlavě, tříštivou zlomeninu nosních kůstek a pohmožděnin na hrudníku; zprávy rovněž nezmiňovaly žádné následky použití slzotvorného spreje (viz § 18 výše).

117. Pokud jde konkrétně o slzotvorný sprej, vláda konstatovala, že ačkoli je jeho použití v uzavřených prostorách kritizováno, standardy CPT ani judikatura Soudu (vláda odkázala na *Ali Güneş proti Turecku*, č. 9829/07, rozsudek ze dne 10. dubna 2012, § 41 a *Tali proti Estonsku*, č. 66393/10, rozsudek ze dne 13. února 2014, § 77–78) je formálně nezakazují. Podle vlády ze zásad zformulovaných CPT a Soudem vyplývá, že slzotvorný prostředek může být použit jen jako prostředek *ultima ratio*. Situace stěžovatele v projednávané věci se od případů *Ali Güneş* a *Tali* (obojí cit. výše) lišila, neboť k incidentu došlo na mezinárodním letišti a stěžovatel nebyl spoután na rukou, a v době použití slzotvorného prostředku tedy nebyl plně pod kontrolou policistů. Poprvé se tak stalo na toaletách, kde ohrožoval sebe i policisty střepy skla, podruhé během eskortování ve veřejných prostorách letiště, kde se pokusil kousnout jednoho z policistů. Použití slzotvorného prostředku bylo tedy přiměřené, aniž by stěžovatel nadměrně trpěl. Vláda zdůraznila, že alternativní donucovací prostředky se předtím vzhledem k extrémnímu a nepředvídatelnému chování stěžovatele ukázaly být neúčinné a stěžovateli se bezprostředně po incidentu dostalo lékařského ošetření, nejprve na letišti samotném, poté v nemocnici v Motole. V této souvislosti je třeba přihlédnout ke krátké celkové době trvání všech tří incidentů, zejména z hlediska požadavku na neprodlené lékařské ošetření po použití slzotvorného prostředku.

118. Pokud jde o tvrzení stěžovatele o jeho zranitelnosti (viz § 113 výše), vláda namítla, že případná nedbalost na straně policistů, kteří neměli odborné lékařské znalosti a nemuseli znát léky nalezené u stěžovatele, by samo o sobě nemělo vést k závěru o porušení článku 3.

2. Hodnocení Soudu

119. Soud připomíná, že v případech týkajících se použití síly při zatčení je jeho úkolem zhodnotit, zda byla použita síla s ohledem na okolnosti daného případu nezbytně nutná a přiměřená. Pro zodpovězení této otázky musí Soud vzít v úvahu zranění způsobená stěžovateli a okolnosti, za kterých k nim došlo (viz např. *Petyo Popov proti Bulharsku*, č. 75022/01, rozsudek ze dne 22. ledna 2009, § 54; *Rustam Khodzhaevyev proti Rusku*, č. 21049/06, rozsudek ze dne 12. listopadu 2015, § 56).

120. Soud poznamenává, že článek 3 za určitých přesně vymezených okolností nezakazuje použití síly. Tato síla však smí být použita, jen je-li to nevyhnutelné, a nesmí být nepřiměřená (viz např. *Anzhelo Georgiev a ostatní proti Bulharsku*, č. 51284/09, rozsudek ze dne 30. září 2014, § 66; *Mihhailov proti Estonsku*, č. 64418/10, rozsudek ze dne 30. srpna 2016, § 104). Každé použití síly vůči osobě zbavené svobody nebo obecně konfrontované příslušníky bezpečnostních sborů, které není striktně vynuceno jejím chováním, zasahuje do její lidské důstojnosti a porušuje právo zakotvené v článku 3 Úmluvy (viz kromě jiných zdrojů *El-Masri*, cit. výše, § 207; *Bouyid*, cit. výše, § 100).

121. Tvrzení o špatném zacházení musejí být podložena příslušnými důkazy. Soud při hodnocení důkazů obecně používá důkazní standard „nade vši rozumnou pochybnost“. Takový důkaz však může vyplývat i z existence dostatečně silných, jasných a vzájemně souhlasných závěrů nebo podobných nevyvrácených skutkových domněnek. Jsou-li znalosti o předmětných událostech zcela nebo převážně ve výlučné dispozici státních orgánů, jako je tomu v případě zadržených osob pod jejich kontrolou, vyvstávají ohledně zranění vzniklých během tohoto zadržení silné skutkové domněnky. Na státní orgány tak může být přeneseno důkazní břemeno ohledně dostatečného a přesvědčivého vysvětlení, při jehož neunesení může Soud vyvodit pro vládu nepříznivé závěry (viz kromě jiných zdrojů *Bouyid*, cit. výše, § 83). Soudu sice v zásadě nepřísluší nahrazovat posouzení skutkového stavu vnitrostátními soudy vlastním hodnocením, avšak není v tomto ohledu vázán jejich skutkovými zjištěními (viz např. *Stevan Petrović proti Srbsku*, č. 6097/16 a 28999/19, rozsudek ze dne 20. dubna 2021, § 119).

122. Pokud jde o okolnosti nyní projednávané věci, Soud uznává, že situace, v níž se stěžovatel ocitl, mu mohla způsobit značnou míru úzkosti a tísně. Mezi účastníky řízení není sporu o tom, že stěžovatel byl zatčen na letišti v Praze bezprostředně po svém vyhoštění ze Švýcarska a že poté, co mezi ním a příslušníky letištní policie došlo k incidentům, měl zlomený nos, zranění na hlavě a pohmožděliny na hrudníku. Předmětem sporu mezi účastníky řízení je otázka, jak přesně tato jeho zranění vznikla. Vláda uvedla, že zranění byla způsobena použitím síly, která byla přiměřená extrémnímu a nepředvídatelnému chování stěžovatele, včetně jeho sebepoškozování. Stěžovatel toto vysvětlení naopak rozporuje a trvá na tom, že policie proti němu použila sílu a donucovací prostředky, které nebyly jeho vlastním chováním striktně vynuceny.

123. Pokud jde o existující lékařské záznamy dokládající stav stěžovatele během jeho převozu z letiště do nemocnice a po něm (viz § 17 a 18 výše), Soud konstatuje, že z nich nevyplývá nic o příčině stěžovatelových zranění, pouze je v nich opakovaně zmiňováno, že se stěžovatel choval značně agresivně, ať spoutaný či nikoli. Ústavní soud v rozhodnutí o ústavní stížnosti stěžovatele pouze konstatoval závěr z vyšetřovacího spisu, že si stěžovatel způsobil zlomeninu nosních kůstek sám úderem do zrcadla (viz § 43 výše).

124. Co se týče slzotvorného prostředku, z tvrzení stěžovatele vyplývá, že prostředkem použitým proti němu byl pepřový sprej. Tento prostředek je sice potenciálně nebezpečnou látkou, která by se neměla používat v uzavřených prostorech, někdy se však považuje za méně škodlivou než slzotvorný plyn, neboť vystřikuje slzotvornou látku cíleněji. Použití pepřového spreje však může způsobit vedlejší následky, jako například dýchací obtíže, nevolnost, zvracení, podráždění dýchacích cest, podráždění slzných kanálků a očí, křeče, bolesti hrudníku, vyrážky nebo alergie (viz § 68 výše; dále viz *Oya Ataman proti Turecku*, cit. výše, § 25).

125. V projednávané věci Soud konstatuje, že podle spisu se policisté uchýlili k použití pepřového spreje v prostorách letiště až poté, co se použití manuálních technik ukázalo být neúčinným, a v okamžiku, kdy stěžovatel kladoucí aktivní odpor nebyl pod jejich plnou kontrolou, tedy zejména během incidentu č. 1, kdy se stěžovatel ocitl sám na toaletách a počínal si vysoce nebezpečně (viz § 14 výše). Nutno také zmínit, že stěžovateli byl přímo na letišti urychleně zajištěn přístup k lékaři (viz § 16 výše) a stěžovatel si po použití slzotvorného spreje nestěžoval na žádný z výše uvedených možných nežádoucích účinků a ani lékaři v nemocnici se o těchto účincích nezmiňovali (viz § 18 výše). Soud je proto přesvědčen, že použití pepřového spreje za okolností projednávaného případu nebylo nepřiměřené ani nezákonné.

126. A konečně, Soud je toho názoru, že v době, kdy došlo k incidentům na letišti, nemohli policisté jen na základě léků nalezených v zavazadlech stěžovatele a jeho sdělení o užívání léků na uklidnění a proti bolesti vědět, že se může nacházet ve stavu zranitelnosti v důsledku psychosociální poruchy. Tato porucha byla stěžovateli diagnostikována až později (viz § 23 výše) a byla mu nabídnuta léčba. Navíc stěžovatel se o svém dřívějším léčení na psychiatrii s depresemi zmínil až dne 21. října 2013 (viz § 31 výše). Soud na druhou stranu připouští, že stěžovatelův aktuální stav mohl přispět k jeho agresivitě, kterou museli policisté zvládnout.

127. Soud uznává, že vláda poskytla věrohodné vysvětlení, pokud jde o chování stěžovatele a způsob vzniku jeho zranění, a předložila dostatečné důkazy o skutečnostech, které v obou ohledech zpochybňují stěžovatelovu verzi událostí (viz § 115 a 116). Na základě veškerých materiálů, které má Soud k dispozici, nemůže nade vší rozumnou pochybnost dospět k závěru, že použití fyzické síly policisty za účelem získání kontroly nad stěžovatelem bylo nepřiměřené a že stěžovatel byl na letišti podroben zacházení odporujícímu článku 3 Úmluvy. Podtrhuje však, že nemožnost dospět k tomuto závěru je přinejmenším zčásti způsobena nedostatky vyšetřování vedeného vnitrostátními orgány (viz § 94–106 výše; dále viz *Lopata proti Rusku*, č. 72250/01, rozsudek ze dne 13. července 2010, § 125; *Gharibashvili proti Gruzii*, č. 11830/03, rozsudek ze dne 29. července 2008, § 57; *Mehdiyev proti Ázerbájdžánu*, č. 59075/09, rozsudek ze dne 18. června 2015, § 75; *Gablischvili a ostatní proti Gruzii*, č. 7088/11, rozsudek ze dne 21. února 2019, § 63).

128. S ohledem na výše uvedené Soud uzavírá, že pokud jde o hmotněprávní část článku 3 Úmluvy, ve vztahu k údajnému špatnému zacházení se stěžovatelem na letišti k porušení tohoto ustanovení nedošlo.

IV. K OSTATNÍM TVRZENÝM PORUŠENÍM ÚMLUVY

129. Stěžovatel konečně na poli článku 13 Úmluvy namítal, že neměl ve vztahu ke svým tvrzením o špatném zacházení k dispozici účinný vnitrostátní prostředek nápravy.

130. Soud je toho názoru, že tuto námitku stěžovatele lze považovat za námitku směřující proti výsledku vyšetřování vedeného v projednávané věci, a představuje tedy jen jinak formulovanou námitku na poli procesní části článku 3 Úmluvy. Dochází proto k závěru, že ačkoli je uvedená námitka přijatelná, nenastoluje samostatnou otázku na poli článku 13 Úmluvy.

V. K POUŽITÍ ČLÁNKU 41 ÚMLUVY

131. Článek 41 Úmluvy zní:

„Jestliže Soud zjistí, že došlo k porušení Úmluvy nebo protokolů k ní, a jestliže vnitrostátní právo dotčené Vysoké smluvní strany umožňuje pouze částečnou nápravu, přiznává Soud v případě potřeby poškozené straně spravedlivé zadostiučinění.“

A. Újma

132. Stěžovatel požadoval částku 20 000 € jako náhradu nemajetkové újmy způsobené v důsledku porušení jeho práva nebýt podroben nelidskému a ponižujícímu zacházení podle článku 3 Úmluvy.

133. Vláda podotkla, že případné spravedlivé zadostiučinění z tohoto titulu by mělo na spravedlivém základě zohledňovat rozsah konstatovaných porušení i relevantní judikaturu Soudu.

134. S ohledem na povahu zjištěného porušení Soud na spravedlivém základě přiznává stěžovateli z titulu náhrady nemajetkové újmy částku 12 800 € a případnou částku daně.

B. Náklady řízení

135. Stěžovatel nárok na náhradu nákladů řízení neuplatnil. Proto mu Soud z tohoto titulu ničeho nepřiznává.

C. Úrok z prodlení

136. Soud považuje za vhodné, aby byly úroky z prodlení založeny na úrokové sazbě marginální zápůjční sazby Evropské centrální banky, zvýšené o tři procentní body.

Z TĚCHTO DŮVODŮ SOUD JEDNOMYSLNĚ

1. *prohlašuje* námitky týkající se špatného zacházení, jemuž byl stěžovatel vystaven na letišti, vyšetřování tohoto zacházení a namítaného nedostatku účinného právního prostředku nápravy za přijatelné a zbývající část stížnosti za nepřijatelnou;
2. *rozhoduje*, že došlo k porušení článku 3 Úmluvy v jeho procesní části;
3. *rozhoduje*, že nedošlo k porušení článku 3 Úmluvy v jeho hmotněprávní části;
4. *rozhoduje*, že projednávaná věc nenastoluje samostatnou otázku na poli článku 13 Úmluvy;
5. *rozhoduje*,
 - a) že žalovaný stát má stěžovateli zaplatit ve lhůtě tří měsíců ode dne, kdy rozsudek nabude právní moci podle čl. 44 odst. 2 Úmluvy, částku 12 800 € (dvanáct tisíc osm set eur) a případnou částku daně jako náhradu nemajetkové újmy;
 - b) že od uplynutí výše uvedené lhůty tří měsíců až do zaplacení bude stanovená částka navyšována o prostý úrok se sazbou ve výši marginální zápůjční sazby Evropské centrální banky platné v tomto období, zvýšenou o tři procentní body;
6. *zamítá* v ostatním nárok stěžovatele na přiznání spravedlivého zadostiučinění.

Vyhotoveno v anglickém jazyce a sděleno písemně dne 6. října 2022 v souladu s čl. 77 odst. 2 a 3 jednacího řádu Soudu.

tajemník

předsedkyně